

Çalışma yaşamı sorunlarına endüstriyel sosyal hizmet bağlamında bir bakış

A look at working life problems in the context of industrial social work

Dürdane Çetin

Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Türkiye, e-mail: durdane.cetin@iuc.edu.tr

Öz

Temel insani haklardan biri olan “çalışma”, günümüzde erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik açısından çeşitli sorunlar barındırmaktadır. Çalışma yaşamındaki düşük standartlar ve hak ihlalleri, bireylerin psikososyal iyilik hallerini doğrudan etkileyerek genel refah düzeyine olumsuz yansımaktadır. Endüstrileşen toplumlarda çalışma yaşamına ilişkin sorunların farklı boyutlar kazanması, sosyal hizmet müdahalelerine duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Bu doğrultuda, sanayileşen toplumlarda ortaya çıkan çalışma yaşamı sorunlarıyla baş edebilmek adına gelişen endüstriyel sosyal hizmet uygulamaları bu çalışmanın temel odağını oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, çalışma yaşamına ilişkin güncel sorunları ele almak ve bu sorunlara yönelik endüstriyel sosyal hizmet müdahalelerini değerlendirmektir. Alan yazında, çalışma yaşamına dair sosyal hizmet bağlamında yapılan araştırmaların sınırlı olduğu ve özellikle ülkemizde endüstriyel sosyal hizmetin literatürde henüz geniş bir yer edinmediği görülmektedir. Literatür taraması yöntemine dayalı bu derleme çalışmada, çalışma yaşamındaki güncel sorunlar ve endüstriyel sosyal hizmet müdahaleleri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, çalışma hayatındaki refahın toplumsal refahı doğrudan etkilediği ve endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarının bu alandaki sorunlarla mücadelede önemli bir rol üstlendiği görülmektedir ancak Türkiye’de bu uygulamaların henüz yeterince gelişmediği ve etkili bir model oluşturulabilmesi için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde hareket etmesi önerilmektedir. Bu kapsamda, endüstriyel sosyal hizmetin güçlendirilmesi, çalışma yaşamında daha sürdürülebilir ve kapsayıcı bir iyilik hali oluşturulmasına katkı sunacaktır.

Anahtar kelimeler: Çalışma Standartları, Hak İhlalleri, Endüstriyel Sosyal Hizmet

Citation/Atf: ÇETİN, D. (2025). Çalışma yaşamı sorunlarına endüstriyel sosyal hizmet bağlamında bir bakış. *Journal of Original Studies*. 6(1): e2701. https://doi.org/10.47243/jos.2701

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Dürdane Çetin
E-mail: durdane.cetin@iuc.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

“Work”, one of the fundamental human rights, has various problems in terms of accessibility and sustainability today. Low standards and rights violations in working life directly affect the psychosocial well-being of individuals and negatively affect the general welfare level. The fact that problems related to working life gain different dimensions in industrializing societies increases the need for social service interventions. In this context, industrial social service practices developed in order to cope with the problems of working life that arise in industrializing societies constitute the main focus of this study. The purpose of the research is to address current problems related to working life and to evaluate industrial social service interventions for these problems. In the literature, it is seen that the research conducted in the context of social service on working life is limited and especially in our country, industrial social service has not yet gained a wide place in the literature. In this compilation study based on the literature review method, current problems in working life and industrial social service interventions are evaluated. As a result, it is seen that well-being in working life directly affects social welfare and industrial social service practices play an important role in combating the problems in this area. However, it is suggested that these practices are not yet sufficiently developed in Turkey and that public, private sector and civil society organizations should act in cooperation in order to create an effective model. In this context, strengthening industrial social services will contribute to the creation of a more sustainable and inclusive well-being in working life

Keywords: Working Standards, Rights Violations, Industrial Social Work

1. GİRİŞ

Bir disiplin ve meslek olarak sosyal hizmet, bireylerin iyilik halini arttırmak ve toplumları sosyal refaha ulaştırmak amacıyla tüm müdahalelerini bütüncül ve çok boyutlu bir şekilde yürütmektedir. Bu doğrultuda bireyi iyilik haline ulaştırabilmek, kişinin biyopsikososyal yönden sağlığını korumak ve geliştirmekle mümkün olacaktır. Bunu sağlamak adına bireylerin aile, eğitim, sağlık, sosyal hayat ve çalışma hayatı gibi tüm alanlarında yürütülecek mikro, mezzo ve makro düzeyde müdahaleler önem taşımaktadır.

İnsan hakları ve sosyal adalet çerçevesinde bireyin haklarının savunucusu olmak ve bu hakları koruma ve geliştirme adına müdahaleler gerçekleştirmek sosyal hizmetin öncelikli sorumluluklarındandır. Bu bağlamda önemli bir hak olan çalışma hakkı; self-determinasyon, öz yeterlilik, sosyoekonomik özgürlük, kendini geliştirme, işlevsellik, sağlıklı sosyal ilişkilere dair pek çok konuda bireyin iyilik haline önemli katkılar sunmaktadır (Şahin, 2024; Yıldırım ve Kılıç, 2021; Hakanen ve Schaufeli, 2021).

Nihayetinde sosyal hizmet, çalışma hakkının koruyucusu olarak çalışma standartlarının düzenlenmesi ve hak ihlallerinin önüne geçilmesi

adına önemli bir görev üstlenmektedir. Bunu sağlamak adına endüstriyel sosyal hizmet kapsamında yürütülecek tüm mesleki müdahaleler, iş yaşam dengesini koruyarak özelde bireyleri genelde ise toplumları refaha taşıma adına önemli bir araçtır (Bilge ve Bilge, 2023; Hughes, Olsen ve Newhouse, 2018; Bakker ve Demerouti, 2016).

Uygulanan tüm bu aracı endüstriyel sosyal hizmet müdahaleleri, standart dışı uygulamaların ve olumsuz çalışma koşullarının önlenmesine katkı sağlarken, bireysel ve örgütsel düzeyde karşılaşılan sorunların doğru tespit edilmesini ve etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesini mümkün kılmaktadır. Nitekim sanayileşen toplumlarda ortaya çıkan çalışma yaşamı sorunlarıyla baş edebilme adına gelişen endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarını konu alan araştırma; güncel sorunları ve hak ihlallerini ele almak, bu sorunların bireyler üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve endüstriyel sosyal hizmet çerçevesinde çözüm önerileri sunmak amacını taşımaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada sırasıyla çalışma yaşamı kavramı açıklanmakta, ardından çalışma yaşamındaki sorunlar ve hak ihlalleri ele alınmakta ve son olarak çalışma ortamında endüstriyel sosyal hizmet müdahaleleri tartışılmaktadır.

2. ÇALIŞMA YAŞAMI

“Çalışma”, insanların hayatlarını idame ettirebilmeleri adına ortaya koydukları emeği ifade eden ve doğası gereği insanlık var olduğu müddetçe varlığını sürdürecektir olan önemli bir olgudur. Yaşamın büyük bir kısmını çalışarak geçiren çoğu insanın gündelik yaşamı çalışma yaşamından doğrudan etkilenmektedir. Sağladığı ekonomik imkânların ötesinde, toplumda bir yer edinme ve sosyal çevreyi şekillendirme işlevleri olan “çalışma”, bireyleri sosyal hayatlarında konumlandıran önemli bir araçtır (Erdem ve Kaya, 2003).

İhtiyaçların bir sonucu olarak ortaya koyulan “çalışma”, değişen ihtiyaçlar ve dönemin şartlarıyla pek çok dönüşüme uğramıştır. Bu değişimlerin önemli bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkan endüstri devrimi, çalışma yaşamını doğrudan etkilemiş ve iş ortamı ile çalışma koşullarında meydana getirdiği dönüşümlerle yeni çalışma modelleri doğurmuştur (Taktak, 2023).

Endüstri devrimi öncesinde makineleşmenin henüz hayatta yer edinmemesi, insan gücünün ön planda olduğu avcılık, toplayıcılık ve tarım gibi çalışma faaliyetlerini aktif kılarken sanayileşme sonrası küçük zanaat hayatından kitle üretim hayatına doğru bir geçiş yaşanmaya başlamıştır (Adıgüzel ve Yüksel, 2011). Sanayileşme öncesinde temel ihtiyaçları karşılamayı odakta tutan çalışma yaşamı, zamanla fazladan üretim ile kar elde etmeye odaklanarak yoğun bir iş gücü ihtiyacı doğurmuştur (Şentürk, 2008).

Sanayileşme ile çalışma yaşamında meydana gelen başlıca değişimler; iş hayatı ile ev hayatının birbirinden net bir şekilde ayrılması, yoğun çalışma saatleri ve bunun getirdiği arta kalan zamanları daha organize yaşama ihtiyacı, rekabet, iş bölümü ve verimlilik gibi kavramların ön plana çıkması ve kırsaldan şehirlere doğru yaşanan yoğun göçler olarak kendini göstermektedir (Keser, 2009; akt. Taktak, 2023).

Tüm bu değişimler zaman içerisinde çalışma hayatında birtakım sorunları beraberinde getirmiş ve çalışma standartlarının belirlenmesi ve uygulanması hususları önem kazanmıştır. Değişen sosyal ve ekonomik koşullar çalışma yaşamına dair yasal düzenlemeleri kaçınılmaz kılmıştır.

Çalışma yaşamını düzenleme adına geliştirilen küresel prensipler ve kurallar bütünü olarak tanımlanan çalışma standartları; çalışma ortamı, işveren tutumu, iş sağlığı ve güvenliği, ücret, çevre şartları ve izin günleri gibi pek çok alanda düzenlemenin hayata geçirilmesinde önemli olmuştur (Alper ve Kaya, 1995). Bütün bu düzenlemeler ile dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm çalışanların çalışma refahını sağlayarak iş yaşam dengesini tesis etmek hedeflenmektedir (Akın, Ulukök ve Arar, 2017).

Doğru standartlar getirebilme adına yapılacak düzenlemeler için doğru sorun tespiti gereklidir. Bu bağlamda çalışmanın üçüncü kısmında çalışma yaşamı sorunları ve hak ihlalleri incelenecektir.

3. ÇALIŞMA YAŞAMI SORUNLARI VE HAK İHLALLERİ

İnsan hakları ve sosyal adalet çerçevesinde düzenlenmesi gereken çalışma standartlarının her zaman bu düzlemde ilerlemediği, kötü çalışma koşulları ve hak ihlalleriyle bireylerin mikro, mezo ve makro boyutlarda çeşitli sorunlara maruz bırakıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bu bölümünde çalışan bireylerin yaşadığı psikososyal sorunlar ve eşitsizlikler ele alınacaktır.

Çalışma hayatı bireylerin hayatında önemli bir bölüme karşılık gelmekte ve psikososyal sağlığını doğrudan etkilemektedir. Bu doğrultuda iş hayatında yaşanan sorunların bireyin iyilik haline zarar verebilme gücüne sahip olduğu görülmektedir (Keser, 2018).

Günümüzde çalışan bireylerin artan iş yükü, azalan iş güvencesi, yüksek çalışma süreleri ve düşük iş ücretleri gibi çeşitli sorunlarla mücadele etmesi iş stresi yaratmakta ve günlük yaşantıları da bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Çalışma hayatının dinamikleri bireylerin özel yaşamlarında da güçlü etkilere sahip olup, işten ve rollerden kaynaklı stresörle başa çıkamadığı takdirde çeşitli psikolojik sorunları tetikleyebilmektedir (Vatansever, 2014; İlerigelen, Boz ve Duran, 2022).

İş gücü piyasalarının yarattığı haksız rekabet, genç işsizliği, çalışan yoksulluğu, göç etkileri,

denetim sorunları, sağlanamayan iş sağlığı-güvenliği ve kayıt dışılık gibi problemler bireylerin iş doyumunu etkileyerek düşük tatminden kaynaklı kaygı ve tükenmişlik gibi sorunlar meydana getirebilmektedir (Namal ve Arpat, 2023; Taktak, 2023).

Sekmen'e göre çalışanların işle ilgili; hatalı iş seçimlerinden kaynaklanan ve kendilerine uygun olmayan işlerde çalışmaktan doğan sorunları, iş ortamından ve ihtiyaçlarının giderilmemesinden doğan sorunları, iş arkadaşlarıyla anlaşmazlıklarından doğan sorunları, yöneticilerin ve diğer çalışanların hatalı davranışlarından doğan sorunları, çalışan ve yönetici arası uyumsuzluk sorunları, hızlı büyüme ve değişim karşısındaki sorunlar ve yönetsel tutum dönüşümlerinden doğan sorunlar olmak üzere dokuz farklı sorun alanı kaynağı mevcuttur (Sekmen, 1993).

Bates ve Thompson ise çalışan sorunlarını işten kaynaklı sorunlar ve dışarı kaynaklı işi etkileyen sorunlar olmak üzere iki başlık altında ele almıştır. İşten kaynaklı sorunları; stres, çatışma, zorbalık ve taciz, kayıp, keder, travma ve meslektaş ölümü şeklinde sıralarken dıştan kaynaklı işi etkileyen sorunları; ruh sağlığı hastalıkları (depresyon, anksiyete vs.), ailevi sorunlar, uyuşturucu ve alkol, kayıp, keder, travma ve bir yakın ölümü olarak sıralamaktadır (Bates ve Thompson, 2007).

Yıldırım ve Kılıç'a göre iş ve işyeri kaynaklı yaşanabilen psikososyal sorunlar; tükenmişlik sendromu, stres, çatışma, tatmin olmama, iş yeri devamsızlığı ve işte var olamama şeklinde kendini gösterirken, hak ihlalleri barındıran sorunlar; mobbing, cinsel taciz, kayıt dışılık, şiddet ve saldırganlık şeklinde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve Kılıç, 2021).

Çalışma yaşamının sebep olduğu sosyal sorunlarda, dezavantajlı grupların istihdamında yapılan hak ihlallerinin meydana getirdiği emek sömürüleri ön plana çıkmaktadır. Özellikle de çocuk, yaşlı, engelli ve göçmen çalışanlar, mevcut sorunlardan diğer kişilere göre daha çok etkilenip daha fazla zarar görebilmektedir. Mevcut sorunların ötesinde, dezavantajları sebebiyle işveren ve iş arkadaşları tarafından da ayrımcılıklara maruz kalabildikleri görülmektedir (Yıldırım ve Kılıç, 2021).

Tüm bu ayrımcılık ve hak ihlallerine dayalı sorunlar endüstriyel sosyal hizmet müdahalelerine duyulan ihtiyacı arttırmakta ve bu alanın önemini ortaya koymaktadır. Çalışmanın dördüncü bölümünde endüstriyel sosyal hizmetin kapsamı ve müdahale yöntemleri ele alınacaktır.

4. ÇALIŞMA ORTAMINDA ENDÜSTRİYEL SOSYAL HİZMET MÜDAHALELERİ

Endüstri devrimiyle birlikte yaşanan sosyal değişimin, toplumda yeni sorun alanları meydana getirdiği ve bu sorunların özellikle çalışma yaşamında yoğunlaştığı bilinmektedir. Hızla ortaya çıkan olumsuz çalışma koşulları, konuya ilişkin çeşitli çözüm yolları geliştirmeyi mecbur kılmıştır. Nitekim sosyal refah hizmetlerine duyulan ihtiyacın arttığı bu dönemde çalışan refahını sağlama ve geliştirme adına endüstriyel sosyal hizmet adı altında yeni müdahale yöntemleri geliştirilmeye ve uygulanmaya başlanmıştır.

Kavramsal açıdan baktığımızda çalışma ortamında gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahaleleri; iş yerinde sosyal çalışma, çalışan desteği, mesleki sosyal çalışma ve endüstriyel sosyal çalışma gibi farklı adlandırmalarla ifade edilebilmektedir. Mesleki sosyal hizmet kavramının Amerika'da, endüstriyel sosyal hizmet kavramının ise Avrupa'da daha yaygın kullanıldığı görülmektedir (Googins, Reisner ve Milton, 1986). Ülkemizde de daha yaygın kullanılan kavram endüstriyel sosyal hizmettir. Bu doğrultuda, çalışmada "endüstriyel sosyal hizmet" kavramı tercih edilmiş olup, bu seçim literatürdeki kullanım sıklığı ve Türkiye'de kavramın benimsenme düzeyi göz önünde bulundurularak yapılmıştır."

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi endüstriyel sosyal hizmeti "*İşçinin refahını teşvik eden veya koruyan, kendisini ve ailesini koruyan ve herhangi bir grup tarafından yürütülen çeşitli düzeylerde programlar, uygulamalar ve faaliyetler*" şeklinde tanımlamaktadır (United Nations, 1971).

Googins ve Goldfrey ise endüstriyel sosyal çalışmayı; "*sosyal hizmet uzmanlarının sağlıklı kişiler ve çalışma ortamları sağlamak amacıyla uygun müdahaleler geliştirip yürüterek iş ortamında kişilere bireysel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı bir uygulama*

alanı sunmak” olarak tanımlamaktadır (Googins ve Goldfrey, 1985).

Tarihsel açıdan baktığımızda çalışan sorunlarının artmaya başladığı dönemlerde iş verenler tarafından hayırseverlik temelli gerçekleştirilen düzenlemeler, endüstriyel sosyal hizmet müdahalelerinin ilk örnekleri niteliğindedir. Robert Owens’ın çalışanlarının koşullarını iyileştirmek ve sorunlarını çözmek adına kurduğu “sağlık ziyaretçisi” sistemi bu müdahalelere bir örnektir. Bu sistem kapsamında, çalışanların sağlık, hijyen ve genel refahını gözetmek amacıyla fabrikalarda özel görevliler istihdam edilmiş, böylece işçilerin çalışma koşullarına yönelik doğrudan destek sağlanmıştır (Herring, 1926).

Endüstriyel sosyal hizmetin iş refahı alanında hizmetler geliştirmesi ve örgütlerin modern anlamda bu kavramla tanışması 1800’lü yılların sonlarına doğru olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’nda Amerika’da Deniz Birliği kaybettikleri askerlerin ailelerine endüstriyel sosyal çalışma programı uygulamıştır. Batı Avrupa’da ise endüstriyel sosyal hizmet çalışmaları öncelikle alkol bağımlısı çalışanlar üzerine odaklanarak başlamıştır (Yıldırım, 2007; Altun, 2019). Bu çalışmalar zaman içerisinde dönemin şartlarına ve ihtiyaçlarına göre gelişim ve dönüşüm göstererek günümüzdeki Çalışana Destek Programları, İşyeri Sağlığı Geliştirme Programları ve İşyeri Danışmanlık Programları gibi programlar aracılığıyla çalışan bireylere koordineli bir şekilde endüstriyel sosyal hizmet kapsamında doğrudan sunulabilmektedir. Bu programlar dışında sendikaların bünyesinde de sosyal hizmet uzmanlarının aktif rol aldığı bilinmektedir (Altun, 2019).

Sosyal hizmet disiplininin çalışma ortamlarını uygulama alanlarına dahil etmesinin sebeplerine baktığımızda sosyal hizmet uzmanlarının; çalışma hayatının birey, aile ve toplumun refahı üstündeki etkisine dair bilgi birikimi, mesleki rollerinin başında gelen sosyal değişimin çalışma ortamlarında işlevsel ve uygulanabilir oluşu, mikro, mezo ve makro düzeyde doğrudan hizmet verme, yönetme, denetleme, örgütsel gelişime katkı sağlama ve politika analizi konularındaki yetkinliği olarak sıralanabilir (Maiden, 2001).

Zastrow (2014) sosyal hizmet uzmanlarının endüstriyel sosyal hizmet alanındaki müdahale alanlarını; “Çocuk bakımı, ailevi sorunlar, emeklilik planları, pozitif ayrımcılık, yabancılaşma, hukuki sorunlar, sağlık sorunları, akıl sağlığı sorunları, dinlenmeyle ilgili sorunlar, alkol ve madde bağımlılığı” şeklinde sıralamaktadır. Malone ve Reid (1982) Malone ve Reid bu müdahale alanlarındaki benimsenmesi gereken yaklaşımların kişiler arası, yapısal ve gelişimsel kuramlar üzerinden ele alınması gerektiğini belirtmektedir.

Endüstriyel alanda sosyal hizmet disiplininin uygulamalarını diğer meslek ve disiplinlerin uygulamalarından ayıran yaklaşımlar başlıca; bireyi güçlendirmeyi hedef alması, odakta örgütsel yapının ötesinde bireyin (çalışanın) bulunması, sorunların çözümünü çalışanın kendi kaderini tayin hakkını önceleyerek planlaması, çevresi içerisinde birey anlayışıyla hizmet üretmesi ve uygulamalarını biyopsikososyal bütünlük içerisinde sunması olarak sıralanabilir (Bates ve Thompson, 2007).

Endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarının hedeflerine baktığımızda öncelikli hedefin sosyal adaleti sağlamak olduğu bilinmektedir. Hak ihlallerinin önüne geçmek, çalışma refahını arttırmak, iş veren ve işçi arasındaki bağı güçlendirmek, fırsat eşitliği sağlamak, iyilik halini geliştirmek ve işlevsel kılmak diğer önemli hedefler arasındadır (Gould, 1984; Çavuşoğlu, 2020).

Endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarının amaçları ise genel anlamda çalışma ortamlarını geliştirme ve değiştirme, risklere karşı koruma-önleme ve tedavi ve rehabilitasyon süreçlerini yürütme şeklinde kendini göstermektedir (Işıkhan, 2013).

Endüstriyel sosyal hizmet uzmanının rol ve görevlerine baktığımızda; bireysel danışmanlık, toplum hizmetleriyle arabuluculuk, çalışanlarla ilgili verilerin toplanması, sağlıklı iletişim inşası, iş yeri sağlığı ve güvenliğinin takibi, eğitim destek planlamaları, boş vakitlerin değerlendirilmesi çalışmaları, emeklilik planlaması, ihtiyaç duyulan sosyal ve sağlık hizmetlerine yönlendirme, dezavantajlı gruplar için müdahale planları geliştirme, çalışma standartlarına dair toplumu bilinçlendirme ve politika geliştirme konuların-

da sorumluluk üstlendikleri görülmektedir (Solmaz ve Kutlu, 2021).

Ülkemizde çalışma ortamında sunulan sosyal refah hizmetlerine baktığımızda doğrudan çalışanların psikososyal sağlığını koruma adına yürütülen bir programın bulunmadığı görülmektedir. Henüz kamu kurumlarında ve özel sektörde endüstriyel sosyal hizmet adı altında çalışan refahından sorumlu bir sosyal hizmet uzmanı istihdamı mevcut değildir. Öte yandan sendikalar bünyesinde de işyerinde sosyal hizmet uygulamalarına dair faaliyetlerin aktif yürütülmediği ve bu alanlarda az sayıda sosyal hizmet uzmanının istihdam edildiği bilinmektedir. 2018 yılında başlayan Uluslararası Taşımacılık Federasyonu aracılığıyla yürütülen Denizciler ve Ailelerine Psikososyal Destek Projesi dışında sendikal bir sosyal çalışma uygulamasının mevcut olmadığı görülmektedir (Yanardağ ve Yanardağ, 2020).

5. SONUÇ

Hayatlarının büyük bir çoğunluğunu çalışarak geçiren günümüz toplumlarında, çalışma yaşamındaki refah sosyal refahı doğrudan etkilemektedir. Nihai amacı toplumları sosyal refaha ulaştırmak olan sosyal hizmet disiplini, sanayileşmeyle birlikte iş hayatında artan sorunlar ve hak ihlalleriyle mücadele noktasında aktif rol alarak çalışan refahının tesisinde endüstriyel sosyal hizmet uygulamaları üretmektedir.

Bütün mesleki uygulamalarını insan hakları ve sosyal adalet çerçevesinde yürüterek iş hayatının mevcut sorunlarını çözüme adına çalışan sosyal hizmet uzmanları, çevresi içerisinde birey anlayışıyla çalışma hayatındaki iyilik halini arttırarak toplumların psikososyal iyilik halini geliştirmeyi hedeflemektedir.

Nitekim bu hedefler doğrultusunda Sanayi Devrimi'nden bu yana gelişim gösteren endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarının ülkemizde henüz aktif olarak yürütülemediği görülmektedir. Bu noktada yeni bir hizmet modeline duyulan ihtiyaç ancak sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel sektörler, sendikalar ve yerel yönetimlerin iş birliğiyle giderilebilecektir.

Sonuç olarak ülkemizdeki endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilebilmesi adına

uygulanabilecek çözümlerinden bazıları aşağıda belirtilmiştir:

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının iş birliğinde kamu kurumlarında çalışanların psikososyal iyilik hallerini geliştirme adına endüstriyel sosyal hizmet birimleri kurularak sosyal hizmet lisans mezunlarının istihdam edilmesi ve özel sektörde de aynı istihdamın sağlanması adına devlet desteği içeren teşviklerin uygulanması,
- Sosyal hizmet lisans mezunlarının başvurabileceği endüstriyel sosyal hizmet yüksek lisans ve doktora programlarının açılması,
- Çalışanların sorun ve ihtiyaçlarının tespitine ve giderilmesine yönelik akademik çalışmalara sunulan desteklerin güçlendirilerek yeni teşviklerin uygulanması,
- Teknolojinin çalışma yaşamına entegrasyonu, çalışan refahını arttıracak şekilde kullanılarak çalışanların geri bildirimlerini toplayan dijital platformların oluşturulması ve iş memnuniyeti, hak ihlalleri ve refah seviyelerini düzenli olarak ölçülerek ulusal düzeyde bir veri tabanı oluşturulması.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, O. & YÜKSEL, H. (2011) Tarihsel süreçte çalışma kavramı ve bir kırılma noktası olarak sanayi devrimi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 69-81.

AKIN, A., ULUKÖK, E. & ARAR, T. (2017) İş-yaşam dengesi: Türkiye'de yapılan çalışmalara yönelik teorik bir inceleme, *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 113-124.

ALPER, Y. & KAYA, P. (1995) *Uluslararası Çalışma Örgütü ve Uluslararası Çalışma Standartları*. Birinci Baskı. Ezgi Kitapevi Yayınları, 78-79.

ALTUN, F. (2019) *İşyerinde sosyal hizmet uygulamalarının çalışanların iş tatminine ve örgütsel bağlılığa etkisi*. Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi.

BAKKER, A.B. & DEMEROUTI, E. (2017) 'Job demands-resources theory: Taking stock and looking forward', *Journal of Occupational Health Psychology*, 22(3), 273-285.

- BATES, J. & THOMPSON, N. (2007) Workplace well-being: An occupational social work approach, *Illness, Crisis & Loss*, 15(3), 273-284.
- BİLGE, M. & BİLGE, H. (2023) Endüstriyel sosyal hizmet yaklaşımı odağında çalışanların iş yaşam kalite algıları üzerine değerlendirme, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(1), 151-168.
- ÇAVUŞOĞLU, O. (2020) *Endüstriyel sosyal hizmet bağlamında iş doyumunu ve iş-aile yaşamı çatışması ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERDEM, B. & KAYA, İ. (2003) Çalışma yaşamı kalitesini etkileyen faktörlerin işgörenler tarafından algılanması: Otel çalışanları üzerinde bir araştırma, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 135-150.
- GOOGINS, B., REISNER, E. & MILTON, J. (1986) Industrial social work in Europe, *Employee Assistance Quarterly*, 1(3), 1-23.
- GOULD, G.M. (1984) Developing industrial social work field placements, *Journal of Education for Social Work*, 20(2), 32-45.
- HAKANEN, J.J. & SCHAUFELI, W.B. (2021) The job demands-resources model: Recent developments and future prospects, *Work & Stress*, 35(1), 1-25.
- HERRING, H.L. (1926) The beginnings of industrial social work, *Social Forces*, 5(2), 317-324.
- HUGHES, D., OLSEN, M.C. & NEWHOUSE, C. (2018) Occupational social work education for employee assistance practice, *Journal of Teaching in Social Work*, 38(4), 379-397.
- İLERİGELEN, İ., BOZ, D. & DURAN, C. (2022) Mobbingin iş-yaşam dengesi üzerindeki etkisi, *Journal of Economics Business and Political Researches*, 530-543.
- KESER, A. (2018) İşte mutluluk araştırması, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 43-57.
- MAIDEN, R.P. (2001) The evolution and practice of occupational social work in the United States, *Employee Assistance Quarterly*, 17(1-2), 119-161.
- MALONE, P. & REID, M. (1982) Industrial social work: Is there a case for the development of an in-house social work service, *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 20(4), 11-18.
- NAMAL, K. & ARPAT, B. (2023) *Çalışma hayatında güncel sorunlar*. Birinci Baskı. Paradigma Yayınları.
- SAHİN, M. (2024) Sürdürülebilir kalkınma hedefi 8: İnsana yakışır iş'in bibliyometrik bir analizi, *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 62-85.
- SEKMEN, G. (1993) *Günümüz şartlarında personel sorunları ve çözüm yollarının incelenmesi ve bir araştırma*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İşletme İktisadi Enstitüsü.
- SOLMAZ, U. & KUTLU, İ. (2021) İşyerinde sosyal hizmet mümkün mü? Farklı ülkelerdeki işyerinde sosyal hizmet uygulamaları, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 172-185.
- ŞENTÜRK, Ü. (2008) Modern kontrol: Tüketim, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 221-239.
- TAKTAK, R.G. (2023) *Endüstriyel sosyal hizmet bağlamında mavi yaka çalışanlarının psiko-sosyal sorunlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- UNITED NATIONS, Department of Economic and Social Affairs. (1971). *Industrial Social Welfare*. New York: UN Publications.
- YANARDAĞ, U. & YANARDAĞ, Z.M. (2020) İş yerinde sosyal çalışmayı Türkiye için düşünmek, *Toplum ve Çalışma Dergisi*, (4), 2249-2270.
- YILDIRIM, K. (2007) *Sosyal hizmet*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- YILDIRIM, B. & KILIÇ, C. (2021) Post-endüstriyel çağda endüstriyel sosyal hizmet uygulamaları, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (66), 201-220.
- ZASTROW, C. (2014) *Sosyal Hizmete Giriş*. 2. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi.